

ZAPISNIK

sa 15. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 3. novembra 2021. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 30 minuta.

Sjednici je predsjedavao Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Jelena Božović, dr Strahinja Bulajić, dr Albin Čeman, dr Srđan Pavićević, Genci Nimanbegu i poslanica Nataša Jevrić, zamjena člana Odbora dr Vladimira Dobričanina, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: Miodrag Lekić, Amer Smailović, dr Halil Duković, Ivan Mitrović, Mevludin Nuhodžić i Vesna Pavićević.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Mirela Ramčilović, načelnica Direkcije za nacionalne i etničke manjine u Direktoratu za ljudska prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, dr Momčilo Vuksanović, predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore, Mensur Šaljaj, predsjednik Romskog savjeta, Faik Nika, predsjednik Albanskog nacionalnog savjeta u Crnoj Gori, Ejup Nurković, predsjednik Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori i Ana Vuksanović, sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovali: Dina Knežević, glavna savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zorica Knežević, državna revizorka u Državnoj revizorskoj instituciji, Friederike Wünschmann, savjetnica za vladavinu prava i evropske integracije u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Anjet Lanting, savjetnica UN za ljudska prava i Pavle Čupić, pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu nijesu pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

- 1. IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2019. GODINI;**
- 2. IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2020. GODINI sa IZVJEŠTAJIMA O RADU I IZVJEŠTAJIMA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU, ZAJEDNO SA IZVJEŠTAJIMA NEZAVISNIH REVIZORA SAVJETA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA ZA 2020. GODINU,** koje su Odboru za ljudska prava i slobode podnijeli predsjednici manjinskih savjeta shodno članu 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama;
- 3. AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE MANJINSKE POLITIKE 2019-2023. ZA 2021-2022. GODINU;**

4. INFORMACIJA O ZASTUPLJENOSTI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE, PRIVREDNIM DRUŠTVIMA I JAVNIM USTANOVAMA ČIJI JE OSNIVAČ GLAVNI GRAD, PRIJESTONICA ILI OPŠTINA;

5. TEKUĆA PITANJA.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2019. GODINI

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je Vlada Crne Gore, u skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, 5. avgusta 2021. godine dostavila Skupštini Crne Gore Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini, a Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom odboru, usmjeren je 10. septembra 2021. godine.

Podsjetio je da je Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 26. saziva na 60. sjednici, održanoj 16. juna 2020. razmotrio ovaj Izvještaj i tim povodom predložio Skupštini Crne Gore 26. saziva da donese Zaključak (u 11 tačaka). Međutim, Skupština Crne Gore 26. saziva nije razmatrala Izvještaj, pa se predsjednik Odbora u aprilu 2021. godine Dopisom obratio predsjedniku Vlade Crne Gore prof. dr Zdravku Krivokapiću i ukazao da je Skupštini Crne Gore 27. saziva potrebno dostaviti Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini kako bi isti bio razmotren.

Osnovni cilj Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini, kao i izvještaja podnesenih svih prethodnih godina, jeste da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Uvodno obrazloženje Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini dao je državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović. Podsjetio je da je ovaj Izvještaj razmotren na 60. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 26. saziva, ali isti nije razmotren na plenumu. Tom prilikom je generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica saopštio da su u Izvještaju sadržane najznačajnije aktivnosti državnih institucija koje imaju za cilj očuvanje, unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda u Crnoj Gori i da su kapaciteti tadašnjeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava bili ojačani u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, kao i da je u 2019. godini Ministarstvo, u okviru sektorske analize, dodijelilo oko 360.000 eura za 27 projekata nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i unapređenjem manjinskih prava, kao i dodatnih 177.000 eura u okviru sektorske analize za Rome. Podsjetio je da manjinski savjeti godišnje dobijaju sredstva iz Budžeta Crne Gore u iznosu od 0,05% tekućeg budžeta i da je budžet Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. iznosio oko 1.100.000 eura, dok je budžet Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina iznosio oko 300.000 eura.

U raspravi su učestvovali: dr Momčilo Vuksanović, predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore, državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović, poslanik dr Srđan Pavićević, predsjednik Odbora

Jovan Jole Vučurović, predsjednik Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori Ejup Nurković i poslanik Genci Nimanbegu.

Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović je saopštio da predstavnici Srpskog nacionalnog savjeta nijesu zadovoljni pozicijom srpskog naroda zbog očigledne diskriminacije prema srpskim organizacijama i pojedincima koji apliciraju za sredstva kod organa, institucija i fondacija. U poslednjih pet godina srpske organizacije i pojedinci su dobili izuzetno mala sredstva, od 1% do 5% ukupno raspodijeljenih sredstava. Naglasio je da je Sprski nacionalni savjet ravnopravan sa drugim nacionalnim savjetima i da su srpske organizacije ravnopravne sa drugim organizacijama. Smatra da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava pod kontrolom Bošnjačke stranke, a Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pod kontrolom albanskih stranaka, pa srpske organizacije i pojedinci nemaju razloga da kod njih kandiduju svoje projekte, jer iste ne podržavaju njihove komisije. Kada je 2008. godine formiran Srpski nacionalni savjet sredstva su dijeljena na osnovu procentualnog učešća u ukupnom stanovništvu. Podsjetio je da je Crna Gora uređena kao građanska, demokratska i ekološka država, ali i da u Ustavu Crne Gore postoji poglavlje koje se tiče zaštite identiteta. Nijedna nacionalna zajednica nema natpolovičnu većinu, odnosno nema većinskog naroda u Crnoj Gori. Sve je rađeno da bi se sproveo državni projekat asimilacije srpskog naroda u Crnoj Gori. Istakao je da ne traže posebne benefite, niti veća prava od drugih nacionalnih zajednica. Saopštio je da je od predsjednika Skupštine Crne Gore zatražio da preispita odluku o komisiji za raspodjelu sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, koja donosi odluke o raspodjeli sredstava u kojima Srbe u potpunosti eliminiše. Njihovi najznačajniji projekti su srpski mediji, a nastojanje je da se oni u potpunosti ugase, što bi bilo i realizovano da nije bilo podrške Vlade Republike Srbije. Vuksanović smatra da je država Crna Gora uskratila mogućnost da Srbi u Crnoj Gori čuvaju svoj identitet.

Državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je saopštio da su predstavnici Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava počeli održavanje sastanaka sa predstavnicima manjinskih savjeta, navodeći da je već razgovarao sa predsjednikom Srpskog nacionalnog savjeta koji ga je obavijestio o određenim nelogičnostima koje su postojale u raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u prethodnim godinama. U skladu sa nadležnošću Ministarstva nastojće da isprate te procese, a posebno će voditi računa o raspodjeli sredstava Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava nevladinim organizacijama.

Član Odbora za ljudska prava i slobode dr Srđan Pavićević je podsjetio da je Crna Gora Ustavom definisana kao građanska država. Biti građanska država i pričati o manjinskim narodima je politički, konceptualno, filozofski i sociološki u kontratezi sa osnovnom pretpostavkom Crne Gore kao građanske države. Činjenica da u Crnoj Gori nemamo većinski nacionalni identitet govori da po logici ne može da postoji ni manjina. Ako smo to zamijenili religioznim elementom pa stvorili artificijelnu većinu na bazi vjeroispovijesti, onda smo u opasnoj zoni teološko-religioznog razmišljanja u sekularnoj državi, smatra poslanik Pavićević. Plaši se da ostajemo zarobljeni u vremenskom kontinuitetu i u opsegu razmišljanja koji je daleko od savremenog svijeta. Spletom okolnosti živio je, učio i radio u Evropi i bio u kontaktu sa ljudima iz drugih država tako da je najčešće bilo vrlo neobično kad se ova tema pomene nekom ko je došao iz zapadnog svijeta. Činjenica je da mi nosimo kompilaciju istorijskog nasleđa koja je bazirana na podjelama. Smatra da je ova grupacija koja je spletom istorijskih i političkih događaja došla u situaciju da bude većinska u ovom trenutku trebala da pokaže više senzibiliteta i da napravi distancu kvalitativnog tipa prema takvoj vrsti razmišljanja. Poslanik Pavićević je saopštio da on lično, bez obzira na to kako se intimno osjeća i koja je njegova nacionalnost i vjeroispovijest,

zakonima države je uokviren da je državotvorno pripadnik ovog naroda i on je Crnogorac u smislu da je stanovnik Crne Gore. Sve ostale podjele doživljava ličnom i dubokom intimom svakog pojedinca. Vrlo se neprijatno osjeća kada nekog treba da oslovi kao predstavnika manjine, jer je njemu manjina pežoracija. U državi koja treba da bude dovoljno komforna za sve njene građane nikada nikoga nije oslovio predstavnikom manjinskog naroda. Sva ekonomska sredstva, svu političku energiju i snagu društva moramo da usmjerimo da svima omogućimo jednake mogućnosti za uspjeh, da im se obezbijede sredstva za život i da se nametne apsolutna obaveza obrazovanja da bi kasnije na otvorenom tržištu svako mogao da nađe svoje mjesto u skladu sa njegovim kvalitetom i onim što je postigao. Neprihvatljivo mu je u XXI vijeku da neko traži da mu bude pružena pomoć samo zato što pripada određenom narodu. Smatra da Crna Gora kao građanska država treba da se okrene suštinskom zaokretu. I zapadni svijet kome stremimo je stvoren na podjelama, ali su u jednom trenutku shvatili da na podjelama ne može da se gradi progres. Podjele moraju da se istorizuju i da se svima daju jednake šanse u građanskoj državi. Lično smatra da je Crna Gora spletom istorijskih, političkih, socioloških i svih ostalih događaja jedna fantastična podloga na kojoj su se vjekovima kultivisale podjele. Mišljenja je da treba pokušati sumirati sve što se troši na ovu priču u materijalnom, duhovnom, emocionalnom, intelektualnom i kulturološkom smislu da bi se stvorila pretpostavka jednakih šansi, jer samo jednake šanse pravdaju pred civilizacijom i daju nam za pravo da budemo mirne savjesti. Država mora da bude pretpostavka dobrih i kvalitetnih preduslova i platforme jednakih šansi za sve. Smatra da treba stvarati mostove povezivanja, a ne razdora. Različitost jeste bogatstvo, ali to je intima.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je istakao da sve dok je bilo koji narod u Crnoj Gori diskriminisan ona teško može biti onakva kakvom poslanik Pavićević želi da je vidi.

Predsjednik Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori Ejup Nurković je saopštio da Bošnjačko vijeće nije zadovoljno tretmanom koji ima u pogledu ostvarivanja onog što je propisano Ustavom i Zakonom i da država treba da stvori osnov za implementaciju propisima utvrđenih prava. U dosadašnjem periodu nijesu mogli da realizuju sve projekte važne za njihov narod zbog nedostatka finansijskih sredstava. Sa 100. 000 eura koliko im se poslednjih godina opredjeljivalo iz državnog budžeta plaćali su režiju, zakup i administrativno osoblje, a sve druge vitalne projekte koje treba da realizuju u cilju očuvanja kulture, istorije, religije i pisma ne mogu sprovesti bez finansijskih sredstava. Uslov za uspjeh svih projekata su finansijska sredstva. Istakao je da Bošnjačko vijeće već tri godine nije bilo u mogućnosti da koristi sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, jer je tako definisano izmjenama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Smatra da Vlada, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i savjeti, uz podršku poslanika treba zajednički da definišu najbolja rješenja u ovoj oblasti. Smatra da treba mijenjati Zakon o manjinskim pravima i slobodama kako bi sve nacionalne zajednice bile zadovoljne i Crnu Goru doživljavale kao svoju državu. Bošnjačko vijeće i on lično žele da budu partneri Vladi i državi Crnoj Gori.

Poslanik Genci Nimanbegu smatra neprihvatljivim što Vlada Crne Gore dugo nije imenovala osobu koja bi rukovođila Direktoratom za manjine, a Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava još uvijek nema ministra, što svjedoči o odnosu ove Vlade prema manjinskim pravima i slobodama. Svima su „puna usta“ prava manjina, multietničnosti i prosperiteta za manjine u Crnoj Gori, a važeći zakonski okvir u Crnoj Gori u ovoj oblasti prvenstveno potiče od rada albanskih političkih subjekata. Ocjene zakonodavnog okvira se mogu pronaći i u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori i drugih međunarodnih organizacija. Zakonodavni okvir je bolji nego ranije, ali sigurno treba težiti njegovom daljem poboljšanju. Sa žaljenjem je konstatovao da

Srpski nacionalni savjet koji Srbe ne smatra manjinom koristi sredstva opredijeljena manjinama. Država Crna Gora osim Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i manjinskih savjeta mora naći i druge mehanizme putem kojih će doprinosti afirmaciji vrijednosti koje manjinski narodi žele sačuvati i unaprijediti. O temama koje predstavnici manjinskih savjeta godinama delegiraju mora se ozbiljno razgovarati, uz učešće međunarodnih stručnjaka, kako bi se sagledala mogućnost unapređenja postojećeg pravnog okvira. U Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava preovladava logika da treba finansirati multietničke projekte, a poslanik Nimanbegu smatra da je to pogrešan pristup, jer isto treba realizovati kroz programe Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstva zdravlja, Ministarstva unutrašnjih poslova. Očekivalo se da će multietnički projekti doprinijeti smanjenju etničke distance. Kao potpredsjednik Skupštine Crne Gore 2019. godine organizovao je konferenciju za medije na kojoj je prezentovao da u sektoru granične policije u Plavu i Gusinju od 95 zaposlenih nije bilo nijednog Albanca, a u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti zaposleno ih je manje nego što su procentualno zastupljeni u toj regiji. Ove teme treba obraditi na ovom Odboru i doći do rješenja koja će biti svima prihvatljiva.

Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović je saopštio da poslanik Pavićević ima sliku idealnog svijeta, koji u Crnoj Gori nije takav ako se ima u vidu da je mitropolit prilikom ustoličenja morao da bude zaštićen pancirom. Mnogi su bili protiv toga da se sredstva dodjeljuju Srbima u Crnoj Gori, a oni su sva sredstva koja su dobijali za Srpski savjet usmjerili na formiranje i funkcionisanje srpskih medija. Kada je zaključeno da to ne ide na ruku bivšoj vlasti, oni su tu manjinsku zajednicu i projekte srpskih organizacija eliminisali iz raspodjele sredstava. Podržavaju neke manje značajne projekte, a ne one koji su važni za očuvanje identiteta srpskog naroda. Vuksanović smatra da bi poslanici trebalo da pokrenu inicijativu za izmjenu Ustava Crne Gore, jer je nelogično i neodrživo da postoje manjinski narodi u građanskoj državi. Smatra da su Srbi u Crnoj Gori građani n-tog reda, što se vidi i po njihovoj zastupljenosti u državnim i organima lokalne samouprave. Onemogućava se realizacija zakonske obaveze sprovođenja popisa stanovništva u Crnoj Gori, jer rezultati mogu pokazati da je procenat građana Crne Gore koji se nacionalno izjašnjavaju kao Srbi mnogo veći, nego na prethodnom popisu. Nijedna važna odluka prethodne vlasti nije donešena uz blagoslov većinske Crne Gore, među kojima su one koje se tiču ulaska u NATO i priznavanja Kosova. Srbi u Srpskom savjetu prihvataju sve ono što je većinska volja građana Crne Gore.

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2019. GODINI

Odbor za ljudska prava i slobode na 15. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Vlada Crne Gore shodno članu 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

U uvodnim napomenama državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava saopštio je:

- da je ovaj Izvještaj razmotren na 60. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 26. saziva, ali isti tada nije razmotren na plenumu;

- da je na 60. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode prethodnog skupšinskog saziva tadašnji generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica saopštio:

- da su u Izvještaju sadržane najznačajnije aktivnosti državnih institucija koje imaju za cilj očuvanje, unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda u Crnoj Gori;

- da su kapaciteti tadašnjeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava bili ojačani u kvantitativnom i kvalitativnom smislu;

- da je u 2019. godini Ministarstvo u okviru sektorske analize dodijelilo sredstva u iznosu od oko 360.000 eura za 27 projekata nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i unapređenjem manjinskih prava u cilju integracije manjina u crnogorsko društvo, kao i dodatnih 177.000 eura u okviru sektorske analize za Rome;

- da manjinski savjeti, shodno Zakonu, godišnje iz Budžeta Crne Gore dobijaju sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta i

- da je budžet Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. godini iznosio oko 1.300.000 eura, a Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina oko 300.000 eura.

Tokom rasprave u kojoj su učestvovali predsjednik i članovi Odbora za ljudska prava i slobode, predsjednici Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore i Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori i državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, između ostalog, istaknuto je:

- da je Crna Gora uređena kao građanska, demokratska i ekološka država, ali i da u Ustavu Crne Gore postoji poglavlje koje se tiče zaštite identiteta;

- da su predstavnici Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava započeli održavanje niza sastanaka sa predstavnicima manjinskih savjeta kako bi se upoznali sa problemima sa kojima se suočavaju i preduzeli dalje aktivnosti na njihovom rješavanju;

- da predstavnici Srpskog nacionalnog savjeta nijesu zadovoljni pozicijom srpskog naroda zbog očigledne diskriminacije prema srpskim organizacijama i pojedincima koji apliciraju za sredstva kod organa, institucija i fondacija i da su u poslednjih pet godina srpske organizacije i pojedinci dobili izuzetno mala sredstva, od 1% do 5% ukupno raspodijeljenih sredstava;

- da su sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava nekada dijeljena na osnovu procentualnog učešća pripadnika manjina u ukupnom stanovništvu Crne Gore;

- da je u prethodnom periodu sve rađeno kako bi se sproveo državni projekat asimilacije srpskog naroda u Crnoj Gori;

- da su najznačajniji projekti Srpskog nacionalnog savjeta srpski mediji i da je prethodna vlast nastojala da ih u potpunosti ugasi, što bi bilo i realizovano da nije bilo podrške Vlade Republike Srbije;

- da predstavnici Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori nijesu zadovoljni tretmanom koji imaju u pogledu ostvarivanja onog što je propisano Ustavom i Zakonom i da država treba da stvori osnov za implementaciju propisima utvrđenih prava;

- da sva ekonomska sredstva, političku energiju i snagu društva moramo da usmjerimo da svima omogućimo jednake mogućnosti za uspjeh, da im se obezbijede sredstva za život i da se nametne apsolutna obaveza obrazovanja da bi kasnije na otvorenom tržištu svako mogao da nađe svoje mjesto u skladu sa njegovim kvalitetom i onim što je postigao;

- da je neprihvatljivo što Vlada Crne Gore dugo nije imenovala osobu koja bi rukovođila Direktoratom za manjine, a Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava još uvijek nema ministra, što svjedoči o odnosu ove Vlade prema manjinskim pravima i slobodama;

- da je zakonodavni okvir u ovoj oblasti bolji nego u prethodnom periodu, ali sigurno treba težiti njegovom daljem poboljšanju i da se o temama koje predstavnici manjinskih savjeta godinama delegiraju mora ozbiljno razgovarati, uz učešće međunarodnih stručnjaka, kako bi se sagledala mogućnost unapređenja postojećeg pravnog okvira i

- da Vlada, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz podršku poslanika treba zajednički da definišu najbolja rješenja u ovoj oblasti.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini (sa jednim glasom „za“ i šest glasova „uzdržan“) **nije dobio potrebnu većinu** na Odboru.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Albin Čeman, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2020. GODINI SA IZVJEŠTAJIMA O RADU I IZVJEŠTAJIMA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU, ZAJEDNO SA IZVJEŠTAJIMA NEZAVISNIH REVIZORA SAVJETA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA ZA 2020. GODINU, koje su Odboru za ljudska prava i slobode podnijeli predsjednici manjinskih savjeta shodno članu 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je Vlada Crne Gore, u skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, 5. avgusta 2021. godine dostavila Skupštini Crne Gore Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini, a Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom odboru, usmjeren je 10. septembra 2021. godine.

Takođe, u skladu sa članom 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama predsjednici manjinskih savjeta su dostavili Odboru izvještaje o radu i izvještaje o finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnih revizora za 2020. godinu.

Državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je dao uvodno obrazloženje Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini. Naveo je da je na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u vezi sa javnim konkursom za 2020. godinu tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava donijelo Odluku o finansiranju projekata nevladinih organizacija u oblasti unapređenja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kojim su odobrena sredstva u iznosu od 177.352,16 eura za realizaciju 16 projekata/programa čija realizacija je počela u drugoj polovini novembra 2020. Svi konstituisani savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori tokom 2020. godine organizovali su i sproveli niz aktivnosti. Podsjetio je da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2020. podržao 196 projekata iz oblasti očuvanja i razvoja nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta u iznosu od 1.128.315,60 eura. Informisao je o broju podržanih projekata po nacionalnim zajednicama u 2020. godini, navodeći da je podržano: 26 projekata (13,27%) koji se odnose na albansku nacionalnu zajednicu, 50 projekata (25,51%) koji se odnose na bošnjačku nacionalnu zajednicu, osam projekata (4,08%) koji se odnose na hrvatsku nacionalnu zajednicu, 81 multinacionalni projekat (41,33%), devet projekata (4,59%) koji se odnose na muslimansku nacionalnu zajednicu, 17 projekata (8,67%) koji se odnose na romsku nacionalnu zajednicu i pet projekata (2,55%) koji se tiču srpske nacionalne zajednice. Istakao je da je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina sa budžetom od 264.683,18 eura realizovao brojne muzičke, likovne, filmske i književne programe.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori Ejup Nurković, predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović, državni sekretar u

Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović, sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Ana Vuksanović, poslanik Genci Nimanbegu, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović i poslanik dr Srđan Pavićević.

Predsjednik Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori Ejup Nurković je ponovio da zbog nedostatka finansijskih sredstava nijesu bili u mogućnosti da realizuju vitalne projekte značajne za bošnjački narod, iako država treba da im bude partner u realizaciji svih projekata. Savjeti nijesu firme koje ostvaruju dohodak, već se mogu finansirati samo iz budžetskih sredstava države.

Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović je saopštio da su od 1.128.000 eura prošle godine srpski projekti dobili 2,55%, ali smatra da ni to ne prikazuje pravo stanje stvari, jer je riječ o neprepoznatljivim projektima za koje je navedeno da su srpski. Iako Srbi u Crnoj Gori pune budžet sa 28,7% ta sredstva se ne vraćaju srpskim organizacijama i srpskom narodu da bi bili ravnopravni sa drugim nacionalnim zajednicama. Smatra da su svi čiji su projekti podržani tokom raspodjele sredstava glasali za bivšu vlast, čime je vršena zloupotreba sredstava u političke svrhe. Saopštio je da je prethodni predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Duković hvalio raspodjelu sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Smatra da predstavnička tijela nacionalnih zajednica i naroda treba da budu više uvažena i da bi bilo logičnije da savjeti određuju šta je nacionalni interes i koje projekte treba podržati, a ne Komisija Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava kojoj političari daju instrukcije koje projekte treba podržati. Upravni odbor Fonda nije promijenio nijednu odluku Komisije za vrednovanje projekata. Naglasio se da se mora uvažavati nacionalna procentualna zastupljenost u ukupnom stanovništvu Crne Gore i na osnovu toga vršiti raspodjela sredstava. Zaključio je da se mora naći prostor za Srbe u Crnoj Gori, jer oni ne prihvataju da ih „nakaleme“ na Crnogorce.

Državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je saopštio da Ministarstvo pokazuje spremnost da doprinese pravičnijoj raspodjeli sredstava, a u razgovorima sa predstavnicima savjeta nastojali su na licu mjesta da se informišu o problemima. Takođe, bitno je obezbijediti bolju zaštitu prava svih građana Crne Gore. Iako je ideja stvaranja i finansiranja multietničkih projekata bila usmjerena na smanjenje etničke distance, smatra da treba ispratiti koliko su projekti bili efektni i doprinijeli realizaciji planiranih ciljeva. Ne podržava ideju pravljenja zidova i zatvorenih sredina. Ministarstvo će ispratiti način korišćenja sredstava od strane nevladinih organizacija koje su ta sredstva dobila na konkursima Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava.

Sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Ana Vuksanović je podsjetila na dvostепенost u odlučivanju o raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, navodeći da bi Upravni odbor u kojem su i predstavnici manjinskih savjeta trebao da ima ključnu ulogu u odlučivanju o tome koje projekte treba podržati. Smatra da bi trebalo produžiti rok za podnošenje izvještaja o radu i finansijskom poslovanju manjinskih savjeta sa izvještajima nezavisnih revizora koje treba da dostave Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava do 31. januara tekuće za prethodnu godinu makar do kraja februara.

Poslanik Genci Nimanbegu je podsjetio da je Fond za manjine počeo funkcionisati 2009. godine i da su u sastavu Upravnog odbora Fonda bili su i poslanici, što je kritikovano kao politizacija te ustanove. Zbog konflikta interesa, poslanici su napustili te funkcije. Nvladine organizacije su više godina zaredom pred Upravnim sudom obarale odluke o raspodjeli sredstava Fonda i došlo se do ovog sadašnjeg rješenja o dvostепенosti u raspodjeli sredstava. Neće podržati Izvještaj gdje se navodi da je više od 40% sredstava Fonda opredijeljeno za multietničke projekte. Nije saglasan da savjeti treba da učestvuju u raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, jer savjeti treba da imaju finansiranje iz budžeta, a sredstva Fonda da se

raspodjeljuju građanima i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom manjinskih prava. Izmjena roka za dostavljanje izvještaja o radu manjinskih savjeta bi podrazumijevala izmjenu Zakona o manjinskim pravima i slobodama, za koju je potrebna dvotrećinska većina u prvom, a većina svih poslanika u drugom glasanju. Smatra da su multikulturalizam i multietničnost često kamufლაža za asimiliranje manjinskih naroda u Crnoj Gori. Prvenstvena uloga savjeta je da budu most između manjinskog naroda i Vlade Crne Gore, a sa 100.000 eura godišnje to nijesu u mogućnosti realizovati. Primjera radi, Televizija Crne Gore koja dobija 14 miliona eura godišnje nije u stanju da pošalje ekipu ni na albanskom, ni na službenom jeziku da isprati izbornu skupštinu političke partije, što je diskriminirajući odnos.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da je priča o multikulturalizmu dugo vremena bila maska pod kojom se odvijala asimilacija, prvenstveno srpskog naroda u Crnoj Gori, što je bilo evidentno posebno u 2020. godini. Istakao je da srpski narod nije i nikad neće biti manjina u Crnoj Gori, jer je to narod koji je stvarao Crnu Goru i vjeruje da su se stekli uslovi da pripadnici tog naroda imaju svoje mjesto u Crnoj Gori koje zaslužuju.

Poslanik dr Srđan Pavićević se zalaže za kultivisanje posebnosti, ali ta posebnost pripada korpusu intime i privatnosti. Okviri Ustava i zakona države obavezuju sve nas da budemo građani ove države lojalni Ustavu i zakonima. Upitao je zašto nema nacionalnog vijeća Crnogoraca pa da se na jednake djelove dijeli sav novac.

Poslanik Genci Nimanbegu je saopštio da poslanik Pavićević želi insinuirati da je cijela priča oko novca. Smatra da ne treba osnivati nacionalni savjet Crnogoraca, jer je ovo država Crnogoraca, koji imaju dvije milijarde eura za zaštitu svog identiteta. Ako se žele ukinuti manjinski savjeti, predlaže da se svaki epitet crnogorski zamijeni epitetom građanski.

Poslanik Pavićević je pojasnio da je pričao o građanskom ustrojstvu države, a sav novac, energiju i pozitivnu emociju treba podrediti zajedničkom dobru i stvaranju društva jednakih šansi. Naglasio je da nikog nije asimilovao, niti je pobornik asimilacije.

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi Skupštini

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2020. GODINI

Odbor za ljudska prava i slobode na 15. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Vlada Crne Gore shodno članu 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Takođe, na istoj sjednici Odbor je razmotrio Izvještaje o radu i finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnih revizora savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2020. godinu, koje su Odboru za ljudska prava i slobode podnijeli predsjednici manjinskih savjeta u skladu sa članom 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

U uvodnim napomenama državni sekretar za oblast ljudskih i manjinskih prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava saopštio je:

- da je na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u vezi sa javnim konkursom za 2020. godinu tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava donijelo Odluku o finansiranju projekata nevladinih organizacija u oblasti unapređenja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica

kojim su odobrena sredstva u iznosu od 177.352,16 eura za realizaciju 16 projekata/programa čija realizacija je počela u drugoj polovini novembra 2020;

- da su savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori tokom 2020. godine organizovali i sproveli niz aktivnosti;

- da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2020. podržao 196 projekata iz oblasti očuvanja i razvoja nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta u iznosu od 1.128.315,60 eura, čime je podržano: 26 projekata (13,27%) koji se odnose na albansku nacionalnu zajednicu, 50 projekata (25,51%) koji se odnose na bošnjačku nacionalnu zajednicu, osam projekata (4,08%) koji se odnose na hrvatsku nacionalnu zajednicu, 81 multinacionalni projekat (41,33%), devet projekata (4,59%) koji se odnose na muslimansku nacionalnu zajednicu, 17 projekata (8,67%) koji se odnose na romsku nacionalnu zajednicu i pet projekata (2,55%) koji se odnose na srpsku nacionalnu zajednicu i

- da je Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina sa budžetom od 264.683,18 eura realizovao brojne muzičke, likovne, filmske i književne programe.

Tokom rasprave u kojoj su učestvovali predsjednik i članovi Odbora za ljudska prava i slobode, predsjednici Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore i Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori, sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori i državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, između ostalog, istaknuto je:

- da je prvenstvena uloga savjeta da budu most između manjinskog naroda i Vlade Crne Gore, a sa 100.000 eura godišnje to nijesu u mogućnosti realizovati;

- da Bošnjačko vijeće zbog nedostatka finansijskih sredstava nije bilo u mogućnosti da realizuju vitalne projekte značajne za bošnjački narod;

- da su tokom 2020. godine od 1.128.000 eura srpski projekti dobili 2,55 %, a da ni taj podatak, po mišljenju predsjednika Srpskog nacionalnog savjeta, ne prikazuje pravo stanje stvari, jer je riječ o neprepoznatljivim projektima za koje je samo navedeno da su srpski;

- da i pored toga što Srbi u Crnoj Gori pune budžet sa 28,7%, ta sredstva se ne vraćaju srpskim organizacijama i srpskom narodu da bi bili ravnopravni sa drugim nacionalnim zajednicama;

- da predstavnička tijela nacionalnih zajednica i naroda treba da budu više uvažena i da bi bilo logičnije da savjeti određuju šta je nacionalni interes i koje projekte treba podržati, a ne Komisija Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava;

- da je ideja stvaranja i finansiranja multietničkih projekata bila usmjerena na smanjenje etničke distance, ali da treba ispratiti koliko su projekti bili efektivni i doprinijeli realizaciji planiranih ciljeva;

- da postoji dvostepenost u odlučivanju o raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i

- da bi trebalo produžiti rok za podnošenje izvještaja o radu i finansijskom poslovanju manjinskih savjeta sa izvještajima nezavisnih revizora Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava sa 31. januara tekuće za prethodnu godinu na kraj februara, što bi iziskivalo izmjenu Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini (sa dva glasa „protiv“ i pet glasova „uzdržan“) **nije dobio potrebnu većinu** na Odboru.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Jelena Božović, članica Odbora.

TREĆA TAČKA- AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE MANJINSKE POLITIKE 2019-2023. ZA 2021-2022. GODINU

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je podsjetio da Odbor razmatranjem Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021-2022. godinu realizuje 25. aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu.

Takođe, podsjetio je da je Odbor za ljudska prava i slobode 26. saziva Skupštine Crne Gore na 45. sjednici održanoj 25. oktobra 2019. razmotrio Strategiju manjinske politike 2019- 2023. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za 2019-2020. godinu i tim povodom donio Zaključak (u 10 tačaka), koji je dostavio Kolegijumu predsjednika Skupštine na upoznavanje i nadležnim institucijama na realizaciju.

Uvodno obrazloženje Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021-2022. godinu dao je državni sekretar Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović koji je saopštio da je Vlada Crne Gore 15. jula 2021. godine donijela Akcioni plan koji je pripremljen i usklađen sa zahtjevima sadržanim u Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata. Struktura Akcionog plana je zasnovana na pet strateških ciljeva:

- unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije;
- osnažena društveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja;
- očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore;
- obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i
- uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.

Akcionim planom se predlaže jačanje tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava. Akcioni plan je usklađen sa uočenim potrebama i izazovima i sadrži ciljeve postavljene kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema svim pripadnicima manjinskih naroda. Naglasio je da su u Akcioni plan, po prvi put na inicijativu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, uvrštene aktivnosti savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, lokalnih samouprava, nevladinih organizacija koji su podržani kroz sektorsku analizu za 2020. godinu. Planirana finansijska sredstva za realizaciju Akcionog plana za 2021/2022. godinu iznose 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti, a za Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava planiran je iznos od 21.260 eura, s tim što je realizacija nekih aktivnosti u nadležnosti Direkcije za inkluziju Roma i Egipćana koja izdvaja i dodatna sredstva. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo je sredstva za realizaciju projekata/programa u iznosu od 156.772 eura. Akcioni plan sadrži definisane aktivnosti, indikatore rezultata, nadležne institucije, rokove i finansijsku konstrukciju za realizaciju strateškog

dokumenta. Božović je naglasio da su zbog budžetskih ograničenja iskazane budžetske potrebe u nekim slučajevima manje od realnih i da ta ograničenja namjeravaju prevazići donatorskim aktivnostima.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta u Crnoj Gori dr Momčilo Vuksanović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović, poslanik dr Strahinja Bulajić, sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Ana Vuksanović, poslanica Jelena Božović, poslanik dr Srđan Pavićević, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović i poslanik Genci Nimanbegu.

Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta u Crnoj Gori dr Momčilo Vuksanović smatra da Akcionim planom treba obezbijediti podršku aktivnostima usmjerenim na očuvanje nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, etničkog, jezičkog i vjerskog identiteta. Aktivnosti utvrđene navedenim Akcionim planom najbolje svjedoče kakav je tretman Srba i srpskih organizacija u Crnoj Gori, jer je planirana finansijska podrška Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava na način da planiraju podržati 170 projekata nevladinih organizacija, pravnih i fizičkih lica po godini, od čega: minimum 10% za albanske, 20% za bošnjačke, 10% za hrvatske, 5% za muslimanske, 10% za romske, 5% za srpske i minimum 40% za multinacionalne projekte. U Akcionom planu nema nijednog projekta koji se planira finansirati iz budžeta, već iz imaginarnih fondova. Zbog ugroženosti Srba obraćao se i predsjedniku Skupštine, Odboru za ljudska prava i slobode i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava kako bi ih upoznao sa stanjem u ovoj oblasti. Saopštio je da se njihovi projekti prepoznaju, jer apliciraju na ćirilicom pismu koje žele da afirmišu.

Poslanik dr Strahinja Bulajić je podsjetio da se u Akcionom planu navodi da je planiran monitoring kroz podizanje svijesti o sopstvenom statusu i upitao kako se to misli realizovati ukoliko je 40% sredstava planirano za multinacionalne projekte, a da se sa 2,55% sredstava podiže svijest o sopstvenom statusu.

Državni sekretar mr Bojan Božović je pojasnio da je takva aktivnost u Akcionom planu uvrštena na predlog Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, uz napomenu da su i svi savjeti bili uključeni u njegovu izradu. Saopštio je da strateški ciljevi proizilaze iz Strategije koja je usvojena 2019. godine, a Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava o čijoj raspodjeli sredstava se govori je osnovan Odlukom Skupštine Crne Gore. Pitanje nadležnosti Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava treba razmotriti kroz izmjene Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Poslanik dr Strahinja Bulajić je istakao da Ministarstvo može da utiče na ovu oblast tako što će promijeniti Strategiju manjinske politike iz 2019. godine koja je prevaziđen dokument, jer se od tada nešto promijenilo.

Državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je saopštio da bi izmjena Strategije podrazumijevala određenu proceduru što otvara i brojna druga pitanja koja mogu da izazovu dodatne probleme, ali se on zalaže za pripremu akcionih planova koji su realni i objektivni, dok neracionalnim smatra izmjenu Strategije koja će isteći za godinu i po.

Sekretarka Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Ana Vuksanović je saopštila da su u izradi Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu učestvovali i predstavnici svih manjinskih savjeta koji su mogli da predlože programe za koje žele da budu realizovani u dvogodišnjem periodu.

Poslanica Jelena Božović je saglasna da je u proteklom periodu od strane bivše vlasti realizovano sve kako bi se srpski nacionalni identitet minimizirao. Smatra da se u proteklom periodu odlukama raznih komisija odlučivalo kome i u kom iznosu će se opredjeljivati sredstva za realizaciju projekata. Srbi u Crnoj Gori koji nijesu manjina nijesu imali mogućnost da kroz manjinske politike ostvaruju svoja prava, a sa druge strane, nijesu dobijali sredstva ni iz drugih fondova za realizaciju planiranih aktivnosti. Sa tim problemom se suočavao ne samo Srpski nacionalni savjet, već i pojedinci i opštine koje su bile opozicione bivšoj vlasti, među kojima je i opština Berane iz koje je poslanica Božović. Sada treba pronaći način i mehanizam da se finansira srpska kultura i da se finansiraju nacionalni savjeti. Takođe, mišljenja je da treba realizovati i popis stanovništva da bi se na osnovu tih podataka mogle kreirati sve politike. Cilj svih koji pokušavaju spriječiti održavanje popisa je da pokušaju spriječiti evidentiranje tačnog broja Srba u Crnoj Gori. Sve dok postoje problemi da se u Crnoj Gori prihvati volja srpskog naroda koji je dao svoje povjerenje srpskim političarima, sve dok postoji problem da se srpski političari prihvate u Vladi kako bi na najbolji način bila predstavljena volja građana, sve dok je problematično prihvatanje srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori, plaši se da smo daleko od države u kojoj se poštuje slobodna volja građana, slobodna misao i slobodno izjašnjavanje. Svako u Crnoj Gori treba da dobije priliku da se izrazi i izjasni onako kako želi, a ne kako mu se nameće. Upitala je na koji način bi mogli da se rješavaju ovi problemi.

Državni sekretar mr Bojan Božović smatra da rješavanje ovih pitanja zahtijeva širu debatu u kojoj bi učestvovali svi zainteresovani subjekti kako bi se spriječilo svako novo eventualno kršenje ljudskih prava. Takođe, treba razmisliti o izmjeni zakona i drugih akata ukoliko je to neophodno.

Poslanik dr Srđan Pavićević smatra da je Demokratska partija socijalista vremenom radila sve da bude sama protiv svih i nje govala je podjele da bi se održala na vlasti. Treba raditi na oslobađanju od te ideološke matrice stvaranja domaćih i stranih protivnika, jer Demokratskoj partiji socijalista niko u ovoj državi nije bio prijatelj, osim onog ko je u kontinuitetu dijelio njihove političke i kleptokratske svjetonazore. Od 1991. do 2020. godine nema nacije i grupacije koja njima nije bila neprijatelj u adekvatnom trenutku. Poslanik Pavićević je pozvao da sada budu antiteza toga i da naprave kvalitativnu distancu od onoga što se dešavalo. Koncept podjela je prevaziđena stvar, jer svijet ide ka integracijama. Crna Gora nema perspektivu u podjelama i dezintegraciji.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da popis stanovništva sigurno nije zaustavio Demokratski front jer se oni zalažu da se popis održi ove godine, ali je kašnjenje u Vladi Crne Gore, dok su neki krugovi koji se predstavljaju kao građanski protiv održavanja popisa ove godine. Postojali su svi uslovi da se donese zakon o popisu, ali je očigledno da se popis neće održati ove godine. Nada se da će se sledeće godine steći uslovi za njegovo održavanje i da će rezultati prikazati pravu sliku Crne Gore, te da će to biti prvi slobodni popis u Crnoj Gori nakon Drugog svjetskog rata.

Povodom razmatranja Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J O RAZMATRANJU AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE MANJINSKE POLITIKE 2019-2023. ZA 2021/2022. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine razmotrio Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu.

Polazeći od navoda u **Izvjštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu**: „Što se tiče zaštite manjina, podzakonski akti i institucionalni mehanizmi za unapređenje i zaštitu prava pripadnika manjina nisu dovoljno sprovedeni. Pravni okvir za savjete manjina tek treba da se revidira i ostaje da se obezbijedi jednaka zastupljenost svih manjina u parlamentu. Većina aktivnosti u oblasti zapošljavanja u okviru Strategije manjinske politike za period 2019-2023. godine i Akcionog plana za 2020. godinu odložena je za 2021. zbog pandemije kovida-19. Treba dati veću odgovornost za učinkovitiju primjenu antidiskriminacijske i multietničke politike na lokalnom nivou. Izazovi koji se tiču praćenja i ocjene raspodjele sredstava od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava tek treba da se riješe. U 2020. godini, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je obradio 19 slučajeva diskriminacije manjina po pitanju rada i zapošljavanja, nedovoljne zastupljenosti u javnim vlastima, obrazovanja i kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Nedavni slučajevi govora mržnje, napada i diskriminacije nacionalnih manjina predstavljaju zabrinjavajući trend.

Strategija za inkluziju **Roma i Egipćana** za period 2021-2025. godine usvojena je septembra 2021. godine. Cilj Strategije je da se uskladi sa Strateškim okvirom Evropske unije za jednakost, inkluziju i učešće Roma za period 2020-2030. godina, kao i da se po prvi put posveti posebna pažnja anticiganizmu. Izazovi i dalje postoje u oblasti sprovođenja zaključaka romskog seminara iz 2018. i obaveza iz Poznanjske deklaracije iz 2019. godine, kao i preporuka međunarodnih nadzornih tijela, kao što su UN, Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i Odbor stručnjaka za Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Vlada je u 2020. godini izdvojila 136.000 evra za 14 projekata organizacija građanskog društva o zaštiti i unapređenju prava Roma i Egipćana. Kroz Regionalni stambeni program obezbijedene su dodatne 233 stambene jedinice za više od 1.000 lica raseljenih i interno raseljenih Roma u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Oko 190 romskih porodica u primorskim opštinama je pod prijetnjom iseljenja zbog privatizacije zemljišta na kome žive. Romi i Egipćani nisu prepoznati kao posebna kategorija među drugim ranjivim ili socijalno ugroženim grupama u kontekstu iseljenja. Ne postoje izdvojeni podaci o zahtjevima za legalizaciju objekata koje su podnijeli Romi.

Stopa upisa učenika romske i egipćanske populacije u osnovne škole se smanjila, sa upisanih 1.793 romske djece u školskoj godini 2020/2021 (929 dječaka i 864 djevojčice), u poređenju sa 1.803 romske i egipćanske djece u osnovnim školama u školskoj godini 2019/2020. Postoji blagi porast broja učenika srednjih škola i to za 174 djece (101 dječak i 73 djevojčice; 142 djece u školskoj godini 2019/2020) i za 224 djece u vrtićima (106 dječaka i 118 djevojčica). Broj studenata na univerzitetu je 17 (šest muškaraca i devet žena). Trenutno je 22 prosvjetna posrednika za Rome i Egipćane zapošljeno u sedam opština i plaća ih Vlada. Međutim, prosvjetni posrednici za Rome se mogu angažovati samo u školama koje pohađa najmanje 70 romske djece, a od 22 prosvjetna posrednika samo njih 11 su Romi. Učenici srednjih škola romske i egipćanske populacije i studenti romske populacije dobijaju stipendiju. U cilju unapređenja kvaliteta obrazovanja Roma u okviru projekta je angažovano 47 mentora za rad sa 169 Roma završnih razreda osnovne škole i 48 mentora za 157 Roma u srednjim školama. Ne postoje zvanični podaci o ukupnom broju romske djece koja bi trebalo da pohađaju školu. Prilikom upisa, vodi se računa o određenom dijelu grada u kome djeca žive, što može da dovede do odvajanja romske dece. Napuštanje školovanja u osnovnim školama je smanjeno, ali je kvalitet obrazovanja romske djece i dalje zabrinjavajući, što je dodatno pogoršano usljed pandemije kovida-19, kada su romskoj djeci u okviru projekta uglavnom samo pomagale međunarodne organizacije u smislu opreme i alata za učenje.

Nema podataka o obuhvatu romske i egipćanske djece u okviru redovnih kampanja vakcinacije. Postoji potreba za programima edukacije roditelja o reproduktivnom zdravlju i planiranju porodice, kao i za povećanjem broja zdravstvenih posrednika za Rome. Trenutno su tri zdravstvena posrednika za Rome i Egipćane stalno zapošljena u Ministarstvu zdravlja. Predviđeno je da 2021. i 2022. godine bude angažovano još 40 posrednika za Rome i

Egipćane u okviru zdravstva, prosvjete i socijalne zaštite kroz projekte na određeno vrijeme. Oni će morati da budu potpuno uključeni u sistem sa ugovorima na neodređeno. Koordinaciono tijelo za praćenje primjene protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici formirano je u Ministarstvu unutrašnjih poslova u februaru 2020. godine, ali nijesu prijavljeni konkretni rezultati. Još uvijek nema dokaza da se dječje prosjačenje i dječji brakovi rješavaju na sistemski način.

Od decembra 2020. godine u evidenciji Zavoda za zapošljavanje bilo je 996 nezaposlenih Roma i Egipćana, što predstavlja 2% svih registrovanih nezaposlenih osoba u Crnoj Gori. Oko 95 % svih registrovanih nezaposlenih Roma posjeduje najmanji nivo obrazovanja. Oko 50 Roma i Egipćana je bilo zaposleno na kraći period na sezonskim poslovima tokom cijele 2020. godine. Nivo zaposlenosti Roma i Egipćana sa diplomom srednje škole je i dalje nizak. Mjere koje primjenjuje Zavod za zapošljavanje ili opštine nijesu održive i ne rješavaju probleme dugotrajne nezaposlenosti Roma. Subvencije za zapošljavanje Roma nijesu obnovljene, što stvara još jednu barijeru za zapošljavanje Roma. Diskriminacija je često prepreka za zapošljavanje, kao i ograničena funkcionalna pismenost velikog broja Roma koji traže zaposlenje.“ (str. 36 i 37 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu),

Odbor je razmatranjem Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023, za 2021/2022. godinu, realizovao 25. aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu.

Uvodno obrazloženje o Akcionom planu za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023, za 2021/2022. godinu dao je državni sekretar Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović koji je informisao o sledećem:

- da je Vlada Crne Gore 15. jula 2021. godine donijela navedeni Akcioni plan koji je pripremljen i usklađen sa zahtjevima sadržanim u Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i sadrži definisane aktivnosti, indikatore rezultata, nadležne institucije, rokove i finansijsku konstrukciju za realizaciju strateškog dokumenta;

- da je struktura Akcionog plana zasnovana na pet strateških ciljeva: unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije; osnažena društveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja; očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore; obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore;

- da je Akcioni plan usklađen sa uočenim potrebama i izazovima i sadrži ciljeve postavljene kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema svim pripadnicima manjinskih naroda;

- da se Akcionim planom predlaže jačanje tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava;

- da su u Akcioni plan, po prvi put na inicijativu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, uvrštene aktivnosti savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, lokalnih samouprava i nevladinih organizacija koji su podržani kroz sektorsku analizu za 2020. godinu;

- da planirana finansijska sredstva za realizaciju Akcionog plana za 2021/2022. godinu iznose 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti i

- da je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa u iznosu od 156.772 eura.

Povodom razmatranja Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava očekivanje da će nadležne institucije, odnosno subjekti zaduženi za realizaciju Akcionim planom utvrđenih aktivnosti doprinijeti postizanju sledećih pet ciljeva utvrđenih Strategijom manjinske politike koji podrazumijevaju:
 - unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije;
 - osnažena duštveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja;
 - očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore;
 - obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i
 - uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.
2. Odbor za ljudska prava i slobode podstiče sve nadležne subjekte na preduzimanje blagovremenih aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu u cilju dodatnog unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj državi.
3. Imajući u vidu da je u Strategiji manjinske politike akcenat stavljen na oblasti koje se odnose na obrazovanje, zapošljavanje, kulturu i identitet manjina, političku participaciju manjina i set specifičnih mjera usmjerenih na podizanje nivoa svijesti manjina i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022.godinu usklađen sa uočenim potrebama i izazovima, Odbor ohrabruje nadležne subjekte da kroz multisektorski pristup, u saradnji sa međunarodnim organizacijama i nevladinim sektorom, preduzme aktivnosti na dostizanju definisanih ciljeva koji su postavljeni kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema pripadnicima manjinskih naroda.
4. Odbor pozdravlja informaciju da je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa nevladinih organizacija u iznosu od 156.772 eura i očekuje da će i nevladine organizacije svojim djelovanjem značajno doprinijeti zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.
5. Odbor za ljudska prava i slobode smatra da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu postavljen na realnim osnovama i očekuje da će isti u najvećoj mjeri biti ostvaren, jer su za njegovu implementaciju planirana finansijska sredstva u iznosu od 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti.

S obzirom da su zbog budžetskih ograničenja iskazane budžetske potrebe u nekim slučajevima manje od realnih sredstva neophodnih za realizaciju planiranih aktivnosti, Odbor podstiče nadležne subjekte da putem donatorskih aktivnosti prevaziđu ova ograničenja.

6. Odbor izražava očekivanje da će se realizacijom Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu doprinijeti snaženju tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava.
7. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju aktivnosti i mjera definisanih Akcionim planom za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
8. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

ČETVRTA TAČKA- INFORMACIJA O ZASTUPLJENOSTI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE, PRIVREDNIM DRUŠTVIMA I JAVNIM USTANOVAMA ČIJI JE OSNIVAČ GLAVNI GRAD, PRIJESTONICA ILI OPŠTINA

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode razmatranjem Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština realizuje 26. aktivnost utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu.

Podsjetio je da je Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 1. jula 2021. godine usvojila Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama, čiji osnivač je Glavni grad, Prijestonica ili Opština. Osnovni cilj izrade Informacije bio je prikupljanje tačnih i pouzdanih podataka o nacionalnoj strukturi zaposlenih u predmetnim organima kako bi dobijeni podaci poslužili za planiranje i sprovođenje aktivnosti koje treba dodatno da doprinesu doslednom sprovođenju ustavnih i zakonskih garancija. Istakao je da je i u prethodnom periodu Odbor za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, razmatrao ovakve Informacije, među kojima su: Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave (44. sjednica Odbora, održana 27. jula 2011), Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave (47. sjednica Odbora, održana 5. marta 2015) i Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu (59. i 60. sjednica Odbora, održane 14. decembra 2015. i 18. februara 2016). Povodom razmatranja ovih akata Odbor je donio Zaključke koje je uputio Kolegijumu predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama na realizaciju.

U uvodnom obrazloženju državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je saopštio da su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove u julu 2019. godine inicirali sprovođenje istraživanja u cilju prikupljanja podataka za izradu ove Informacije. Važećim zakonskim rješenjima stvorene su pretpostavke za dobijanje relevantnih i pouzdanih podataka o nacionalnoj strukturi državnih službenika i namještenika, jer Uprava za kadrove, u skladu sa članom 151 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, vodi Centralnu kadrovsku evidenciju o državnim službenicima i namještenicima koja, između ostalog, obuhvata i podatke o ličnosti, čime je obezbijedena obaveza vođenja kadrovske evidencije koja sadrži i podatke o manjinskom aspektu zaposlenih. Podsjetio je da su tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove utvrdili upitnike za sprovođenje istraživanja i iste u drugoj polovini 2019. dostavili koordinatorima iz organa lokalne samouprave koji su bili u obavezi da ih dostave svim službenicima u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čije je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština kako bi se anonimno izjasnili o nacionalnoj pripadnosti. Situacija izazvana globalnom pandemijom kovida-19 i mjerama donijetim za sprečavanje njenog širenja uzrokovala je odlaganje prikupljanja, pa samim tim, i obradu potrebnih podataka za sačinjavanje ove Informacije zbog čega je usvajanje iste predviđeno Programom rada Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu.

Od 3.780 popunjenih upitnika u 224 organa koliko je obuhvaćeno Informacijom, zaposleni su se, u nacionalnom smislu, izjasnili kao: Crnogorac/Crnogorka 1.930 (51,1%), Srbin/Srpkinja 711 (18,8%), Musliman/Muslimanka 76 (2,0%), Bošnjak/Bošnjakinja 537 (14,2%), Albanac/Alбанка 242 (6,4%), Rom/Romkinja 45 (1,2%), Egipćanin/Egipćanka 10 (0,3%), Hrvat/Hrvatica 31 (0,8%), Jugosloven/Jugoslovenka 6 (0,2%), Makedonac/Makedonka 4 (0,1%), Mađar/Mađarica 1, Rus/Ruskinja 1, Slovenac/Slovenka 1, nije se izjasnilo 72 (1,9 %), nema podataka 96 (2,5%), ostale nacije 13 (0,3 %) i regionalna pripadnost 4 (0,1%).

U raspravi su učestvovali: poslanik Genci Nimanbegu, predsjednik Bošnjačkog vijeća Ejup Nurković, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović i predsjednik Romskog savjeta Mensur Šaljaj.

Poslanik Genci Nimanbegu smatra poražavajućim podatak o izuzetno maloj zastupljenosti romske populacije u organima lokalne samouprave, kao i u organima državne uprave. Istakao je da se afirmativna akcija mora primjenjivati dok se uzroci neravnopravnosti u društvu ne otklone.

Predsjednik Bošnjačkog vijeća Ejup Nurković je nezadovoljan zastupljenošću pripadnika bošnjačkog naroda u državnim organima, posebno u posljednjem periodu. Zalaže se da Bošnjačko vijeće bude partner resornom Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava kako bi se stanje poboljšalo i ispoštovale ustavne i zakonske odredbe. Smatra da je u posljednjem periodu realizovana čistka Bošnjaka iz državnih institucija.

Državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović je saopštio da su u tom Ministarstvu realizovane samo promjene visoko-rukovodnog kadra, koji su samostalno napustili ili su smijenjeni, a nijedna druga osoba nije ostala bez posla. Cilj je da kompetentni, poštenu, profesionalni i stručni ljudi budu na pravim pozicijama.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je ukazao na podatke koji se tiču opština Danilovgrad, Podgorica, Nikšić i Gradske opštine Golubovci gdje su se zaposleni u ogromnom procentu nacionalno izjasnili kao Crnogorci. U opštini Danilovgrad gdje vlada Demokratska partija socijalista u nacionalnom smislu zaposleni su se izjasnili kao Crnogorac/Crnogorka- 189 (91%), Srbin/Srpkinja- 8 (3,9%), a Srba u opštini Danilovgrad ima oko 25%, u Glavnom gradu Podgorica zaposleni su se izjasnili kao Crnogorac/Crnogorka- 691 (83,7%), Srbin/Srpkinja -31 (3,8%), dok je u opštini Nikšić zaposlenih Crnogoraca/Crnogorki 490 (90,1%), a Srba/Srpkinja 28

(5,1%). U Gradskoj opštini Golubovci zaposleno je 32 Crnogorca/Crnogorke (97%), a Srbin/Srпкиnja 1 (3%). To ukazuje na diskriminaciju naroda nad kojim je u proteklih 20-ak godina vršena asimilacija i segregacija.

Predsjednik Romskog savjeta Mensur Šaljaj smatra da je najveći problem politička nevidljivost Roma, jer ne mogu da dostignu cenzus definisan Zakonom o izboru odbornika i poslanika, zbog čega treba inicirati izmjenu ovog Zakona. Po pitanju cenzusa Romi su u istoj ravni kao zajednice koje su pet do osam puta brojnije od njih. Smatra da je to tipičan primjer sistemske diskriminacije jer se ne primjenjuje afirmativna akcija propisana članom 79 stav 9 Ustava Crne Gore. Apelovao je na Vladu Crne Gore, Skupštinu Crne Gore i sve političke subjekte da se ispravi nepravda prema Romima, navodeći da je ubijeđen da bez rješenja ovog problema nema zatvaranja poglavlja 23. Aktuelni cenzus za romsku zajednicu je problem zbog kojeg su još uvijek politički nevidljivi, pa se zalažu za smanjenje cenzusa sa 0,70 na 0,35%.

Šaljaj je informisao da je 15. oktobra 2021. godine 38 medijatora u zdravstvu i socijalnoj inkluziji završilo program realizovan u saradnji sa HELP-om, Romskim savjetom i Ministarstvom pravde, ljudskih i manjinskih prava, pa bi bilo dobro da nakon isteka projekta koji traje godinu dana te osobe budu zaposlene, a ne samo projektno angažovane. Evidentno je poboljšanje u obrazovanju Roma, ali je i dalje potrebno raditi u ovoj oblasti. Važno bi bilo da medijatori budu sami Romi, jer je značajan broj njih završio srednju školu. Ukazao je i da se stipendije romskim studentima i srednjoškolicima ne isplaćuju redovno na mjesečnom nivou, što bi bilo važno za sve pripadnike romske zajednice, jer bi im pomoglo u obezbjeđivanju sredstava za školovanje.

Državni sekretar mr Bojan Božović je saopštio da se oduvijek zalagao za izmjenu Zakona o izboru odbornika i poslanika, a Akcionim planom za sprovođenje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. predviđena je i obaveza Romskog savjeta da inicira izmjenu Zakona u cilju smanjenja cenzusa. Informisao je da je molbe koje se tiču obrazovanja koje su dostavljene Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, iako nijesu nadležni za tu oblast, uputio nadležnim univerzitetkim jedinicama i omogućen je upis tih studenata na željene fakultete.

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Odbor za ljudska prava i slobode sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU INFORMACIJE O ZASTUPLJENOSTI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE, PRIVREDNIM DRUŠTVIMA I JAVNIM USTANOVAMA ČIJI JE OSNIVAČ GLAVNI GRAD, PRIJESTONICA ILI OPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine razmotrio Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.

Polazeći od navoda u **Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu**: „Što se tiče zaštite manjina, podzakonski akti i institucionalni mehanizmi za unapređenje i zaštitu prava pripadnika manjina nisu dovoljno sprovedeni. Pravni okvir za savjete manjina tek treba da se revidira i ostaje da se obezbijedi jednaka zastupljenost svih manjina u parlamentu. Većina aktivnosti u oblasti zapošljavanja u okviru Strategije manjinske politike za period 2019-2023. godine i Akcionog plana za 2020. godinu odložena je za 2021. zbog pandemije kovida-

19. Treba dati veću odgovornost za učinkovitiju primjenu antidiskriminacijske i multietničke politike na lokalnom nivou. Izazovi koji se tiču praćenja i ocjene raspodjele sredstava od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava tek treba da se riješe. U 2020. godini, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je obradio 19 slučajeva diskriminacije manjina po pitanju rada i zapošljavanja, nedovoljne zastupljenosti u javnim vlastima, obrazovanja i kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Nedavni slučajevi govora mržnje, napada i diskriminacije nacionalnih manjina predstavljaju zabrinjavajući trend.

Strategija za inkluziju **Roma i Egipćana** za period 2021-2025. godine usvojena je septembra 2021. godine. Cilj Strategije je da se uskladi sa Strateškim okvirom Evropske unije za jednakost, inkluziju i učešće Roma za period 2020-2030. godina, kao i da se po prvi put posveti posebna pažnja anticiganizmu. Izazovi i dalje postoje u oblasti sprovođenja zaključaka romskog seminara iz 2018. i obaveza iz Poznanjske deklaracije iz 2019. godine, kao i preporuka međunarodnih nadzornih tijela, kao što su UN, Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i Odbor stručnjaka za Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Vlada je u 2020. godini izdvojila 136.000 evra za 14 projekata organizacija građanskog društva o zaštiti i unapređenju prava Roma i Egipćana. Kroz Regionalni stambeni program obezbijedene su dodatne 233 stambene jedinice za više od 1.000 lica raseljenih i interno raseljenih Roma u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Oko 190 romskih porodica u primorskim opštinama je pod prijetnjom iseljenja zbog privatizacije zemljišta na kome žive. Romi i Egipćani nisu prepoznati kao posebna kategorija među drugim ranjivim ili socijalno ugroženim grupama u kontekstu iseljenja. Ne postoje izdvojeni podaci o zahtjevima za legalizaciju objekata koje su podnijeli Romi.

Stopa upisa učenika romske i egipćanske populacije u osnovne škole se smanjila, sa upisanih 1.793 romske djece u školskoj godini 2020/2021 (929 dječaka i 864 djevojčice), u poređenju sa 1.803 romske i egipćanske djece u osnovnim školama u školskoj godini 2019/2020. Postoji blagi porast broja učenika srednjih škola i to za 174 djece (101 dječak i 73 djevojčice; 142 djece u školskoj godini 2019/2020) i za 224 djece u vrtićima (106 dječaka i 118 djevojčica). Broj studenata na univerzitetu je 17 (šest muškaraca i devet žena). Trenutno je 22 prosvjetna posrednika za Rome i Egipćane zapošljeno u sedam opština i plaća ih Vlada. Međutim, prosvjetni posrednici za Rome se mogu angažovati samo u školama koje pohađa najmanje 70 romske djece, a od 22 prosvjetna posrednika samo njih 11 su Romi. Učenici srednjih škola romske i egipćanske populacije i studenti romske populacije dobijaju stipendiju. U cilju unapređenja kvaliteta obrazovanja Roma u okviru projekta je angažovano 47 mentora za rad sa 169 Roma završnih razreda osnovne škole i 48 mentora za 157 Roma u srednjim školama. Ne postoje zvanični podaci o ukupnom broju romske djece koja bi trebalo da pohađaju školu. Prilikom upisa, vodi se računa o određenom dijelu grada u kome djeca žive, što može da dovede do odvajanja romske dece. Napuštanje školovanja u osnovnim školama je smanjeno, ali je kvalitet obrazovanja romske djece i dalje zabrinjavajući, što je dodatno pogoršano usljed pandemije kovida-19, kada su romskoj djeci u okviru projekta uglavnom samo pomagale međunarodne organizacije u smislu opreme i alata za učenje.

Nema podataka o obuhvatu romske i egipćanske djece u okviru redovnih kampanja vakcinacije. Postoji potreba za programima edukacije roditelja o reproduktivnom zdravlju i planiranju porodice, kao i za povećanjem broja zdravstvenih posrednika za Rome. Trenutno su tri zdravstvena posrednika za Rome i Egipćane stalno zapošljena u Ministarstvu zdravlja. Predviđeno je da 2021. i 2022. godine bude angažovano još 40 posrednika za Rome i Egipćane u okviru zdravstva, prosvjete i socijalne zaštite kroz projekte na određeno vrijeme. Oni će morati da budu potpuno uključeni u sistem sa ugovorima na neodređeno. Koordinaciono tijelo za praćenje primjene protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici formirano je u Ministarstvu unutrašnjih poslova u februaru 2020. godine, ali nijesu prijavljeni konkretni rezultati. Još uvijek nema dokaza da se dječje prosjačenje i dječji brakovi rješavaju na sistemski način.

Od decembra 2020. godine u evidenciji Zavoda za zapošljavanje bilo je 996 nezaposlenih Roma i Egipćana, što predstavlja 2% svih registrovanih nezaposlenih osoba u Crnoj Gori. Oko 95 % svih registrovanih nezaposlenih Roma posjeduje najmanji nivo obrazovanja. Oko 50 Roma i Egipćana je bilo zaposleno na kraći period na sezonskim poslovima tokom cijele 2020. godine. Nivo zaposlenosti Roma i Egipćana sa diplomom srednje škole je i dalje nizak. Mjere koje primjenjuje Zavod za zapošljavanje ili opštine nijesu održive i ne rješavaju probleme dugotrajne nezaposlenosti Roma. Subvencije za zapošljavanje Roma nijesu obnovljene, što stvara još jednu barijeru za zapošljavanje Roma. Diskriminacija je često prepreka za zapošljavanje, kao i ograničena funkcionalna pismenost velikog broja Roma koji traže zaposlenje.“ (str. 36 i 37 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu),

Odbor je razmatranjem Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, **realizovao 26. aktivnost**, utvrđenu **Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu**.

Uvodno obrazloženje o Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština dao je državni sekretar Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović koji je informisao o sledećem:

- da su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove u julu 2019. godine inicirali sprovođenje istraživanja u cilju prikupljanja podataka za izradu ove Informacije;

- da su važećim zakonskim rješenjima stvorene pretpostavke za dobijanje relevantnih i pouzdanih podataka o nacionalnoj strukturi državnih službenika i namještenika, jer Uprava za kadrove, u skladu sa članom 151 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, vodi Centralnu kadrovsku evidenciju o državnim službenicima i namještenicima koja, između ostalog, obuhvata i podatke o ličnosti, čime je obezbijedena obaveza vođenja kadrovske evidencije koja sadrži i podatke o manjinskom aspektu zaposlenih;

- da su tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove utvrdili upitnike za sprovođenje istraživanja i iste u drugoj polovini 2019. dostavili koordinatorima iz organa lokalne samouprave koji su bili u obavezi da ih dostave svim službenicima u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čije je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština kako bi se anonimno izjasnili o nacionalnoj pripadnosti;

- da je situacija izazvana globalnom pandemijom kovida-19 i mjerama donijetim za sprečavanje njenog širenja uzrokovala odlaganje prikupljanja, pa samim tim, i obradu potrebnih podataka za sačinjavanje ove Informacije zbog čega je usvajanje iste predviđeno Programom rada Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu i

- da su se od 3.780 popunjenih upitnika u 224 organa koliko je obuhvaćeno Informacijom, zaposleni u nacionalnom smislu izjasnili kao: Crnogorac/Crnogorka 1.930 (51,1%), Srbin/Srпкиnja 711 (18,8%), Musliman/Muslimanka 76 (2,0%), Bošnjak/Bošnjakinja 537 (14,2%), Albanac/Albanka 242 (6,4%), Rom/Romkinja 45 (1,2%), Egipćanin/Egipćanka 10 (0,3%), Hrvat/Hrvatica 31 (0,8%), Jugosloven/Jugoslovenka 6 (0,2%), Makedonac/Makedonka 4 (0,1%), Mađar/Mađarica 1, Rus/Ruskinja 1, Slovenac/Slovenka 1, nije se izjasnilo 72 (1,9 %), nema podataka 96 (2,5%), ostale nacije 13 (0,3 %) i regionalna pripadnost 4 (0,1%).

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja povećanje učešća pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na lokalnom nivou u odnosu na raniji period o čemu svjedoče podaci sadržani u Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.

Međutim, Odbor smatra da u ovoj oblasti treba još mnogo djelovati kako bi se sprovelo sve ono što je definisano Ustavom Crne Gore i važećim zakonodavstvom kojim se reguliše pitanje zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

S tim u vezi, Odbor ocjenjuje da je važno nastaviti i/ili unaprijediti sprovođenje dugoročnih aktivnosti u cilju školovanja i osposobljavanja određenog broja kadrova iz redova pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz finansijsku podršku države.

2. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva i da je za dosledno sprovođenje Ustavne i zakonskih garancija o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica neophodan multidisciplinarni pristup i puna posvećenost svih relevantnih subjekata.
3. Odbor smatra poražavajućim podatke o izuzetno maloj zastupljenosti pripadnika romske populacije u organima lokalne samouprave i organima državne uprave i ocjenjuje da se mjere afirmativne akcije moraju primjenjivati sve dok se uzroci neravnopravnosti u društvu ne otklone. U tom pogledu, posebno su značajne aktivnosti na obrazovanju pripadnika romske populacije što je ključni preduslov za stvaranje mogućnosti njihovog zapošljavanja u javnoj upravi.
4. Odbor podstiče starješine organa da prilikom izrade planova potrebnog broja zaposlenih i popune radnih mjesta, pored propisanih opštih i posebnih uslova za konkretno radno mjesto, vode računa o Ustavnim i zakonskim garancijama o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne uprave.
5. Imajući u vidu važnost sprovođenja Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, Odbor za ljudska prava i slobode će i ubuduće nastaviti da prati poštovanje ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, a u okviru toga i zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.
6. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

PETA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda predsjednik i članovi Odbora nijesu imali predloge i teme o kojima bi se vodila rasprava.

Sjednica je završena u 14 sati i 55 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović